

Tio stycken lärares tankar kring individualisering

om individanpassad undervisning

Eriksson, Tania
Mählström, Sofi

Examensarbete
på grundnivå i lärarutbildningen

Vt 2011

Handledare: Maud Lindh

Examinator: Kamran Namdar

SAMMANFATTNING

Eriksson Tania och Mählström Sofi

Tio stycken lärares tankar kring individualisering
om individanpassad undervisning

2011

Antal sid: 21

Syftet med vår undersökning var att synliggöra några stycken verksamma lärares tankar kring individualisering i praktiken utifrån frågorna vad? hur? och varför? För att få fram de resultat som ligger till grund för vår studie har vi ur bekvämlighetsurval intervjuat tio lärare på olika skolor för en kvalitativ studie.

Flera av lärarna menar att det är deras uppdrag utifrån läroplanen att individanpassa och flera av lärarna menade att de även gör det för elevernas skull. De resultat vi fick fram utifrån de intervjuer vi gjorde var att lärarna anpassar efter de behov och olika kunskapsnivåer som finns. Vi fick även se hur svårt flera lärare tycker det är med att individanpassa, då tiden inte räcker till.

I vår studie kunde vi i våra resultat se att lärarnas syn på individualisering och arbetet med individanpassningen stämmer tämligen väl överens med det vi fann i vår forskningsbakgrund.

Nyckelord: individanpassning, individualisering, arbetsmetoder, undervisning

Innehållsförteckning

1. INLEDNING.....	4
1.1 Syfte.....	4
1.2 Frågeställning.....	4
2. FORSKNINGSBAKGRUND.....	5
2.1 Teoretiska perspektiv.....	5
2.2 Normativa perspektiv.....	5
2.3 Hur lärare kan individualisera undervisningen.....	7
2.3.1 Ledarskap.....	8
2.2.2 Undervisning.....	8
2.2.3 Miljöer.....	9
2.3 Kritiska stämmor.....	10
3. METOD.....	12
3.1 Datainsamlingsmetod.....	12
3.1.1 Intervju som metod.....	12
3.3 Urval.....	13
3.4 Databearbetning och analysmetod.....	13
3.5 Etiska principer.....	13
4. RESULTAT.....	14
4.1 Vad individualisering innebär för verksamma lärare.....	14
4.2 Hur verksamma lärare arbetar med individualisering.....	14
4.2.1 Ledarskap.....	15
4.2.2 Undervisning.....	15
4.2.3 Miljö.....	17
5. ANALYS OCH DISKUSSION.....	18
5.1 Metoddiskussion.....	18
5.1.1 Kritik mot metod.....	18
5.2 Resultatanalys.....	19
5.2.1 Vad individualisering innebär för verksamma lärare.....	19
5.2.2 Hur verksamma lärare arbetar med individualisering.....	19
Planering och förberedelser.....	20
Undervisningen.....	20
Miljöer för undervisning.....	22
5.2.3 Sammanfattning.....	23
5.3 Resultatdiskussion.....	23
5.4 Slutsatser.....	25
5.5 Förslag till vidare forskning.....	25
5.6 Studiens relevans.....	26
6. KÄLLOR.....	27
Litteraturbaserade källor.....	27
Internetbaserade källor.....	27
Bilaga 1	
Bilaga 2	

1. INLEDNING

Under våra sju terminer har vi under flertalet kurser och praktikperioder mött begreppet individualisering. Vi har även märkt under våra möten hur olika alla lärare och pedagoger arbetar med det under sina lektioner.

En paradox i det hela är att vi under vår tid som lärarstudenter får väldigt lite teoretisk kunskap om individualisering, samtidigt som vi förväntas praktisera detta under de få veckor vi är ute i verkligheten. Vi vet att det är viktigt att anpassa undervisningen efter de elever man har, men vi får aldrig veta konkreta tips eller mer teoretisk bakgrund, det som förr i lärarmun kallades metodik. I våra styrdokument som finns står det bland annat

”3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.”

(Utbildningsdepartementet, SFS nr: 2010:800 kap. 3)

Då vi känner att vi saknar den teoretiska kunskapen har vi i denna forskningsstudie valt att titta närmare på individualisering.

1.1 Syfte

Syftet är att synliggöra några lärares tankar kring arbetet med individualisering i praktiken.

1.2 Frågeställning

- * Vad innebär individualisering för tio verksamma lärare?
- * Hur arbetar de med individualisering, enligt dem själva?

2. FORSKNINGSBAKGRUND

Här nedan presenterar vi de teoretiska och normativa perspektiven på individualisering.

2.1 Teoretiska perspektiv

Dewey (1999), beskriver hur Rousseau under 1700-talet hade tanken att alla barn var unika och hade stora skillnader i sina förmågor. Varje enskilt barn har rätt till sin fria utveckling, vilket är grunden till en individanpassad utbildning. Hans välkända "learning by doing" handlar om att lärandet består av tanke och handling. För att inläring skall möjliggöras måste eleven känna motivation, vilket även Stensmo (1997), behandlar genom att han beskriver hur en elev kan känna en inre motivation med att vilja nå ett mål och en yttre motivation då eleven påverkas av yttre faktorer såsom klasskamraterna. Svårigheten med anpassningen, menar Dewey, är att eleven först är en tänkande varelse endast om denne har egna syften, problematisering, och tankearbete (Dewey, 2004). Det är genom observationer, reflektioner, utformning och prövande av olika påståenden som den enskilda eleven kan utvecklas kunskapsmässigt. Varje elev har egna sätt att se på saker och hur denne skall angripa problemen, något som enligt Dewey kan försvåra det pedagogiska arbetet för läraren.

Strandberg (2006), beskriver hur Vygotskij ansåg att elevernas utveckling sker i samspel med andra. Ingen förmåga är medfödd utan utvecklas i symbios med omvärlden. I en klass, fortsätter han, passerar eleverna olika kunskapsnivåer, så kallade approximala utvecklingszoner (Zo-ped). Beroende på hur undervisningen bedrivs kan en elev utveckla sina kunskaper (potentiella zonen) eller ha nått de kunskapskrav som behövs (faktiska zonen). Detta bör, utvecklar Ellmin och Ellmin (2003), ske i en miljö som stimulerar eleverna och där läraren ser var varje elev befinner sig.

Gardner (1996), kom under 1980-talet med idén att alla individer har olika typer av intelligenser vilka alla bör stimuleras i skolan. Intelligenserna är medfödda, men förstärks genom individuell stimuli. Varje barn har antingen en språklig-, musikalisk-konstnärlig, kroppslig, social, matematisk eller en personlig intelligens. I undervisningen måste läraren sätta den enskilde elevens intelligens i centrum, samtidigt som de andra intelligenserna inom eleven stimuleras. I sin undervisning styrs läraren även av styrdokumentet.

2.2 Normativa perspektiv

År 1955, kom en utbildningsplan som poängterade att undervisningen ska bygga lärarens elevkännedom och utifrån den anpassa undervisningen, vilket skapar en bra undervisningsmiljö. När skolan blev obligatorisk 1962, kom *Läroplan för grundskolan (Lgr62)* där det markerades att skolorna ska arbeta med att utveckla alla elever allsidigt. Skolorna arbetade efter MAKIS som kom att bli mottot för

undervisningen. Motivation - Aktivitet - Konkretion - Individualisering – Samarbete är en tanke om det individualiserade undervisningssystemet som går tillbaka till början av 1960-talet då dåtidens skola byggde upp sin undervisning utifrån denna ramsa Långström & Viklund (2007;27). Först 1980 och i den då nya läroplanen, *Läroplan för grundskolan, Lgr 80*, kom en markant förändring i synen på individuell undervisning då vi i den finner ”Elever med särskilda behov” Denna läroplan är den första som kom att ha tydliga kursplaner, där samhällets intressen betonas, vilket vi tolkar som en försvagning av individualiseringen som fanns i de tidigare läroplanerna (Vinterek, 2006). ”Just genom att arbetsätt och uppgifter individualiseras kan eleven lära sig inse samarbetets värde” (Skolverket 1980:52).

Grundskola för bildning, SOU 1992, vilket finns som ett komplement till läroplanerna visar på en tydlig koppling till den synsätt om inläring och utveckling Vygotskij hade (Skolverket 2003). Dessa förtydliganden bygger på den nu gällande läroplanen för grundskolan, Lp094. Här finns inte begreppet individualisering med men individens behov, utgångspunkter och kunskaper betonas. Skolans uppdrag är att underlätta inläringen för alla elever och stimulera dem att söka kunskaper. Varje lärare och skola skall planera sin undervisning så att varje elev kan tillgodogöra sig undervisning efter dennes specifika utveckling, vilket även Skollagen (1995) betonar.

I Lgr11, *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*, vilken börjar gälla 2011-06-30, har detta utvecklats och den nya läroplanen uttrycker detta genom att skolans uppdrag är dels att främja inläringen, men även att eleven ska inspireras att söka och utveckla nya kunskaper och värden (Skolverket, 2010). Dock menar en del kritiska stämmor att det är intressant att se vad eleven klarar i olika miljöer. I Skollagen, som författas av Utbildningsdepartementet finner vi följande direktiv och förklaring varför vi skall individanpassa utbildningen i skolan

”3 § Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. Elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling. ”

(Utbildningsdepartementet, SFS nr: 2010:800 kap. 3)

Uppdraget skolorna har är att se till att varje enskild elev utvecklas, vilket ska ligga till grund för all pedagogisk verksamhet (Skolverket, 2011). I den nya läroplanen, Lgr11, får hemmen en större delaktighet i skolans undervisning. En standardiserad undervisning passar, enligt Skolverket, inte in i skolornas lärandemiljöer och dess kunskapsförmedling.

Vinterek (2006), tolkar begreppet individualisering, som olika variationer i den undervisning som skolan skall ge. Eleverna ska få arbeta utifrån deras eget tempo,

med material som passar dem. Detta förtydligas av Stensmo (1997), då han menar att individualisering kan finnas i både arbetsuppgifterna och de olika inlärningsstilar som finns i ett klassrum. Han menar att eleverna kan arbeta med ett arbete på olika sätt (multimodalt) utifrån varje enskild kunskapsnivå och enskilt behov. Det är lärarens uppdrag, menar han, att skapa anpassade miljöer för varje lektionstillfälle.

Vinterek å sin sida förklarar begreppet utifrån *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet*, Lp094 och menar att undervisning enligt MAKIS anpassas efter de olika behov och förutsättningar eleverna har (Skolverket, 1994). I sin forskning ställer sig Vinterek (2006) frågan om, vilka behov som avses samt vad behovet är. Hon kopplar elevens behov indirekt till de fysiska förutsättningar som eleverna har, men menar att det likväl kan gälla den miljö som undervisningen bedrivs i. I slutet av 1960-talet, fortsätter hon, försöktes individualiseringsprocessen klassificeras i och med att *total individualisering* kom att ställas mot *ingen individualisering*.

Total individualisering, bygger på det vi i dag finner i lärarens uppdrag enligt läroplanen. Lärarna skall anpassa undervisningen till varje elevs kunskapsnivå, och låta eleverna få arbeta i sin egen takt. Ingen individualisering, menar Vinterek, bygger på att det är lärarens som bestämmer vad hela klassen skall arbeta med.

2.3 Hur lärare kan individualisera undervisningen

En lärare eller pedagog skall enligt Stensmo (1997) kunna forma sitt eget klassrum utifrån sin syn på undervisning, kunskap, etik, lärande, samhälle, människan och skolans uppdrag (pedagogiska grundsyn). Detta, menar han, gör varje klassrum unikt. Individualisering måste så långt det är möjligt forma undervisningen. För, menar Stensmo som citerar Lgr80, det finns ingen metod som är bäst för varje elev utan olika moment kräver olika metoder, då de lär in på flera olika sätt.

Dimenäs, Andresen, Cruickshank, Ojala och Ratzki (2006), beskriver hur de heterogena klasserna i skolan spelar in i den individanpassade undervisningen, då eleverna i klasserna har olika bakgrund, kultur, fysiska och psykiska förutsättningar. En heterogen klass är en klass där alla elever har olika bakgrund, olika kunskapsnivåer (Svenska akademins ordlista, 2006) Detta har skapat en medvetenhet om att undervisningen inte bara ska anpassas utifrån eleven. Eleven, menar de ska också vara inkluderad då lärandet är en process som är beroende av individen och dennes sätt att ta in kunskap på. Tyngdpunkten ligger på att läraren skall ha flera undervisningsmetoder och arbetssätt, vilka är anpassade efter eleven. Först då blir en individanpassning möjlig. Förenklat kan man se inläring som en progression, för varje ny inläring nås en ny nivå på progressionsskalan. Andra förutsättningar menar deras forskning är att läraren kan variera lektionstiden, och om eleverna kan vara med och bestämma både över tid och över nivå på undervisningen. Fortsatt är resurser, lärarkompetens och dennes didaktik, värdegrund, och skolans ledning betydande för en lyckad anpassning.

Vinterek (2006), Stensmo (1997) och Dimenäs m.fl. (2006) har valt att dela upp lärarens metodik gällande anpassad undervisning i olika anpassningsnivåer. Här nedan sammanfattar vi de olika områden som forskarna tar upp. Vi har valt att dela in dessa områden efter. Ledarskap, Undervisning och Miljöer då dessa områden är något som forskarna återkommer till i sina respektive forskningsarbeten.

2.3.1 Ledarskap

Dimenäs m.fl. (2006) betonar vikten av en medvetenhet hos läraren i klassrummet. Läraren ska vara medveten om att eleverna är utgångspunkten för lärandet, ingen ska lämnas bakom i undervisningen och lärandet ska ske utifrån elevens egen hastighet och förmåga. Delaktighet från eleverna är med viktigt i individualiseringen. De menar även i sin forskning att det är viktigt med ett bra ledarskap i arbetet med individualisering, samt att det stärker arbetet med individanpassningen om lärarlagen har ett bra samarbete och hjälper varandra med planeringar och förberedelser. Undervisningen skall ske efter de tre frågorna Vad skall göras? Hur ska vi göra det? och varför skall det göras?

2.2.2 Undervisning

Undervisningen kan anpassas på flera sätt. Stensmo (1996) menar att eleverna arbetar i olika takt utifrån deras behov och kunskapsnivå. Han betonar att eleven själv ska kunna påverka den tid som denne behöver för en uppgift. Vinterek (2006) har i sin forskning samma tankar. Hon menar å sin sida att läraren utifrån elevens kunskaper och förutsättningar kan anpassa hur mycket denne skall arbeta, eller hur mycket av det som skall anpassas. Det kan handla om sidantal eller antalet uppgifter som eleven skall lösa. Utifrån den tid som finns för uppgiften kan läraren och eleven välja olika arbetsmetoder utifrån ämnets syfte och mål. När eleverna ska välja ett arbetssätt, menar Stensmo, ska detta besvara frågorna. Hur ska vi göra det och med vilka resurser? I en klass, menar han, och hänvisar till internationell forskning, finns det fyra olika lärstilar, det är den aktiva, den reflekterande, den logiska och den praktiska.

Praktiskt lagd eller Logiskt lagd: Den som är praktisk lagd vill enligt Stensmo (1996) testa sina kunskaper och idéer mot verkligheten, medan logikern söker efter samband och ofta arbetar med små detaljer.

Aktiv eller Reflekterande: Den aktive, menar han, är logikerns motsats, här skall saker ske snabbt och eleven testar ofta nya saker. Medan den reflekterande och den logiska är lika då den reflekterande eleven samlar på sig fakta och noggrant ställer dem mot varandra.

Förutom ovanstående indelning menar Stensmo (1996), även att varje elev enligt gällande läroplan skall ha en utvecklingsplan anpassad efter eleven. Planen ska vara flexibel och hela tiden kunna utifrån nya kunskaper ändras så att eleven utvecklas. Den bygger på hur eleven är nu med dennes behov och förutsättningar. I varje plan

ska det finnas nedskrivet VAD som ska läras och HUR eleven skall kunna lära sig det, samt VEM/VILKA som skall hjälpa eleven att nå de mål som man i planen sätter för eleven. Med jämna mellanrum skall utvecklingsplanen följas upp och ändras efter hur eleven gjort framsteg eller fallit tillbaka.

Utvecklingsplanen är skapad efter den nivå eleven ligger på gällande kunskap och Stensmo (1996) menar att de arbetsuppgifter som undervisningen innehåller ska anpassas efter elevernas enskilda behov och förutsättningar, För att förtydliga detta har han i sin forskning valt att dela upp kunskapsnivåerna i ett klassrum på följande sätt.

Tabell 1 Visar på de olika typer av kunskap Stensmo (1997) behandlar. Tabellen är omarbetad för förtydligande.

	Teorigrundad kunskap	Praktikgrundad kunskap
Högre nivå	Förståelse (eleven förstår vad den gör och läser)	Förtrogenhet (reflektion över vad man gör)
Lägre nivå	Fakta (reproduktion av de fakta eleven finner)	Färdighet (förmåga att göra det)

Vinterek (2006), presenterar i sin forskning liknande tankar då hon menar att innehållet i det aktuella arbetsmaterialet skall anpassas till elevens förkunskaper och intresse, så att denne får arbeta utifrån den nivå som denne är på/i. Hon menar även att den undervisande läraren ska anpassa det aktuella läromedlet till exempel genom att anpassa metoderna för att lösa uppgifterna, samt anpassa den tid eleverna ska få till varje uppgift, vilket skapar en optimal individanpassning till varje enskild elev.

2.2.3 Miljöer

Läraren och skolan ska, enligt Vinterek (2006), anpassa klassrumsmiljön för att eleven ska kunna arbeta utan störande moment. Det kan handla om mindre grupper eller att arbeta enskilt med speciallärare. Både Dimenäs m.fl. (2006) och Vinterek (2006) beskriver hur gruppen i klassrummet har betydelse. Dimenäs menar att en bra miljö skapas när heterogena och flexibla grupper arbetar tillsammans med välutbildade lärare. Dessutom bör samarbetet mellan läraren och eleven vara aktivt för att skapa rätt förutsättningar till lärande. I klassrummet menar Dimenäs skall parterna visa respekt för varandra.

Skolans miljö och undervisning samt dess påverkan på individens inläring bör individanpassas. Detta är en viktig del av individualiseringen i skolan. (Stensmo,

1997. Vinterek, 2006. Dimenäs m.fl., 2006). Miljön i skolan bör vara godtagbar för eleven och hänsyn ska visas till samhällets utveckling samt ha utgångspunkt ifrån arbetsuppgiften, vilket vi kan se i de olika metoderna och faktorer som de olika författarna tar upp i samband med arbetet inom individualisering.

Dimenäs m.fl. (2006) har i sitt europeiska projekt valt att dela upp miljöanpassningen i två kategorier. Den första kategorin kan sammanfattas genom att en bra skola skapar ett bra samhälle. Det vill säga att skolan självt anpassas så den passar in i de normer och dyl. som samhället styrs av. Den andra kategorin är individperspektiv med individen som utgångspunkt, och eleven har möjlighet att lära och utvecklas maximalt. Här menar forskarna att lokalerna anpassas så de passar eleverna, det vill säga det är den fysiska miljön som anpassas. Detta kan jämföras med det som Stensmo (1997) skriver om anpassningsnivå utifrån den individuella utvecklingsplanen där undervisningen anpassas efter individen för att eleven ska utvecklas. Här förblir miljöanpassning statisk utan det är undervisningen som anpassas, inte den fysiska miljön.

Stensmo (1997), Dimenäs m.fl., (2006) och Vinterek (2006), menar, att lärare som använder dessa olika delar skapar en bra inlärningsmiljö för alla elever, då det i en klass finns behov av flera metoder. I en klass behöver läraren med andra ord variera sin undervisning gällande, innehåll, form och tid. Dessutom behöver läraren se till varje enskild inlärningsstil, och eventuella andra behov som särskilt stöd i och utanför klassrummet. Detta är en del av den komplexa lärarrollen läraren möter i sin vardag, något som arbetslaget kan underlätta.

Övrigt betonar de olika forskarna ovan resurser, kompetens hos lärare, värdegrund, ledningen i skolan samt den didaktik som skolan arbetar med som betydande i anpassningen. Fortsatt menar de att en varierad längd på lektionerna även det har betydelse för individanpassningen. Anpassningen blir mer framgångsrik om eleverna också kan välja över både tid och nivån på de olika arbetsuppgifterna. Det är vanligt att det görs olika gruppindelningar i klassrummen och dessa påverkar inlärningen, då en grupp lär sig tillsammans.

2.3 Kritiska stämmor

I studierna som gjorts kring den internationella forskningen Dimenäs m.fl. (2006) deltagit i har de upptäckt att hemmets roll som stöd till eleverna är viktig, oavsett vilken nivå eleverna ligger på, då det främjar den individuella kunskapsutvecklingen. Det finns en risk, fortsätter de, att de elever som ligger bra till inte får samma stimuli som de lite svagare eleverna.

Skolverket skriver i ett pressmeddelande om *Skolor tidsplanerar utan hänsyn till elevernas individuella behov*(2003-01-22), att individualiseringen inte genomförs som den var tänkt från början. I början var tanken att all planering av lektionerna skulle lärarna utgå från individen medan nu, menar man, använder sig lärarna av gamla använda, beprövade idéer och tankar. Detta betyder, menar Skolverket, att

eleverna inte ses som individer utan ses som en grupp. I sin efterforskning anser Skolverket att skolledningarna i de 41 kommuner som kritiserats inte har någon kontroll på den tid som används för planering och hur stor del av elevinflytandet som kommer fram. Där styrs skolorna fortfarande, menar de, av de invanda traditionerna som styr skolan och inte de som faktiskt arbetar där. Skolverket menar att den andel som behöver gå om skulle minska om skolorna anpassade undervisningen bättre.

Vinterek (2006) anser, att skolan blandar ihop kvalitet och kvantitet. Kvaliteten har en tendens att försvinna och ersätts av mängden som görs. Skolorna och även eleverna, menar hon, har för vana att sträva efter att göra så många uppgifter som möjligt, vilket för att syftet, som svarar på frågan Varför? försvinner. Vinterek kritiserar även skolornas utveckling gällande individualiseringen. Hon menar i sin kritik att läraren ofta planerar in eget arbete och anpassar själva arbetstiden till uppgifterna trots att det i en klass kan finnas lika många inlärningsstilar som elever. Slutsatsen hon gör är att de högpresterande eleverna och de som klarar skolan med endast lite hjälp gynnas av detta, medan de som behöver hjälp hamnar i en slags beroendeställning till undervisande lärare.

Elevansvar är något som behöver lyftas fram menar både Vinterek (2006) och Dimenäs m.fl. (2006). Trots flera likartade slutsatser i sina forskningar är de inte eniga i frågan om vem som gynnas av individanpassad undervisning. Vinterek (2006) menar att de resurssvaga eleverna, det vill säga kulturellt och ekonomiskt, riskerar att inte klara de mål som finns, medan Dimenäs m.fl. (2006) anser att det är de elever som ligger bra till i sitt lärande inte får tillräckligt utmanande uppgifter i förhållande till sin nivå.

Men även i internationella forskningar finner vi kritik gällande det lärare ute i verksamheterna tror är individualisering. I den brittiska forskningen *Teachers' Perceptions of Personalised Learning* beskriver Ikumi Courcier skillnaden mellan personlig inläring och individanpassad inläring, utifrån ett tal av David Miliband, (f.d. Skolminister) på en Utbildningskonferens 2004. Det hon ställer sig frågan till är om en elev som sätts framför en dator, får individualiserad undervisning eller om det "bara" är ett arbetssätt som passar för just denna elev i denna uppgift.

“High expectation of every child, given practical form by high quality teaching based on a sound knowledge and understanding of each child’s needs. It is not individualised learning where pupils sit alone at a computer”

(Courcier, 2007:62)

3. METOD

3.1 Datainsamlingsmetod

I samband med att vi skulle ut på vår verksamhets förlagda utbildning, VFU, skickade vi ut missivbrev (se bilaga) till de rektorer som finns på de utvalda skolorna. I dessa brev berättade vi att vi ville intervjua lärare och frågade dem om det var okej. Efter deras godkännande informerades femtio lärare som vi var intresserade av, och vi lämnade även missivbrev till dem. Därefter fick de aktuella lärarna frågorna i förväg för att i lugn och ro kunna förbereda sig, då vi visste att vi skulle komma i en period med nationella prov, utvecklingssamtal, och andra internutbildningar. Detta var några av orsakerna till det mycket låga intresse och en del av förklaringen till att vi valde att skriva ned intervjuerna och inte spela in dem.

Under intervjuerna tog lärarna hänsyn till att vi antecknade och väntade in oss vid svaren. Intervjuerna skedde i miljöer där vi satt i lugn och ro och förde en diskussion utifrån våra frågor. Att kunna ställa följdfrågor är något som gör att svaren inte kan missuppfattas vilket är en av semistrukturerade intervjuernas fördelar (Denscombe, 2000) Därefter renskrevs svaren och vi skickade till de intervjuade lärarna deras svar för godkännande. Intervjuerna skedde med en intervjuare och en lärare då vi menade det var smidigast. Tiden för intervjuerna varierade, men den kortaste intervjutiden var 10 minuter och den längsta runt 40 minuter.

3.1.1 Intervju som metod

Vi valde intervju som arbetsmetod då vårt syfte med forskningen var att undersöka verkamma lärares arbete med individualisering. Vår studie är en kvalitativ forskning då vårt informantantal var få, tio stycken. Den kvalitativa forskningen har utvecklats ur de humanistiska vetenskaperna (litteraturvetenskap och språkvetenskap med mera) vilka lägger tyngdpunkten på den helhet som resultatet ger. Denna typ av forskning används när forskare vill förklara ett specifikt fenomen exempelvis individualisering utifrån de resultat som inkommit. Metoden är lämplig vid intervjuer, fallstudier och observationer. Resultaten av en kvalitativ forskning presenteras oftast i ord eller bilder (Denscombe, 2000: Stukát, 2007).

En intervju, kan enligt Stukát (2005), ha validitet och/eller reliabilitet. Validiteten styr forskningens betydelse, medan reliabiliteten svarar för huruvida själva mätinstrumentet, intervjuerna, är tillräckligt användbara som undersökningsmetod. Denscombe (2000) anser, att man i en forskning mycket väl kan använda sig av flertalet metoder för att öka reliabiliteten och validiteten då de tillsammans stärker själva forskningsresultaten. I vår forskning har vi valt att trots detta endast använda oss av intervjuer, då de enligt oss ger störst validitet och reliabilitet för just vårt område.

3.3 Urval

Vi valde att utföra våra intervjuer med lärare verksamma i tidigare skolåren, F-6. Valet av skolor och lärare, kom ur ett bekvämlighetsval då vi båda kände till dessa sedan tidigare. Lärarna är alla utbildade med olika inriktningar och de yrkesverksamma år ligger mellan fyra och trettio år. Flera av lärarna i undersökningen är förskollärare som genom vidareutbildning nu arbetar i skolan. I vårt urval tog vi ej hänsyn till könsfördelning, då vi inte ville undersöka skillnaderna utan endast vad de hade för tankar.

3.4 Databearbetning och analysmetod

Svaren vi fick har vi sammanställt under olika rubriker i resultatdelen. Dessa har vi sedan analyserat och ställt mot den forskningsbakgrund vi har, teori mot praktik. I vår analys har vi valt att dela upp svaren utifrån det vi funnit i forskningen och det som framkom i intervjuerna. Vi valde att analysera utifrån några av Stensmos (1996) tankar om undervisning, såsom planering och förberedelse, själva undervisningen och i vilka miljöer undervisningen bedrivs.

3.5 Etiska principer

Vetenskapsrådet (2002), skriver i de etiska regler forskare bör följa att forskare måste garantera de intervjuade lärarnas integritet INNAN studien påbörjas genom att uppfylla de etiska principerna som finns. Vi uppfyller de fyra krav som finns, informationskrav, samtyckeskrav, konfidentialitetskrav och nyttjandekravet i vår undersökning.

Informationskrav: Innan vi påbörjade våra intervjuer skickade vi ut missivbrev till rektorerna, där vi underrättade dem om studiens syfte, tillvägagångssätt samt hur deras lärarkår skulle komma att medverka. Även lärarna som kom att delta i studien fick ta del av detta brev och vi informerade dem muntligt innan intervjun med

Samtyckeskrav: Inför intervjuerna har deltagarna tillfrågats om sin medverkan, då de enligt etiska principer måste ge sitt tillstånd för deltagande. De har även möjlighet att själva styra sitt deltagande. I vårt missivbrev (se bilaga) upplyser vi dem om att alla deltagare kommer att behandlas konfidentiellt.

Konfidentialitetskrav: Det kommer inte heller bli möjligt att identifiera några deltagare då de döpts efter den turordning de blivit intervjuade kan ingen, än möjligen respondenten själv, känna igen sitt svar och veta vem denne är. Inte heller vi vet vem den andre intervjuat. Detta för att säkerställa anonymiteten.

Nyttjandekrav: Insamlad data kommer inte att användas i annat än i denna studie, då det enkom är för denna examen som de intervjuade lärarna givit sitt samtycke.

4. RESULTAT

Här nedan presenterar vi de resultat som intervjuerna gav och de tolkningar vi gjort utifrån de svar vi fick, dessa är placerade under respektive fråga. Dock har de intervjuade lärarna inte frågats om själva begreppet individualisering utan hur de definierar ordet som handling.

4.1 Vad individualisering innebär för verksamma lärare

Individualisering för de intervjuade lärare, utifrån vårt urval, är att varje elevs behov tillgodoses och att läraren ser eleven som en unik individ, där eleven uppmuntras att våga utmana sig själv.

Flera av de intervjuade menade att det är viktigt att eleven känner att den lyckas med sina uppgifter och få stimulans samt utmaning att utvecklas vidare.

Några av lärarna säger att eleverna ska få möjlighet att arbeta utifrån sina egna behov, erfarenheter och kunskapsnivåer. Arbetsuppgifterna för detta behöver för den delen inte se olika ut men vägen fram till lösningarna kan vara olika och se olika ut, eleverna får möjlighet att välja själva hur de ska lösa sina uppgifter.

En lärare nämner att genom att anpassa undervisningen så att varje elev får bättre förutsättningar att utvecklas och nå målen, en annan lärare säger att individualisering är att låta eleverna själva välja väg mot målet.

Flera lärare menade att individualisering innebär att se alla elevers olikheter och anpassa undervisningen efter det, något de menade ska gälla för alla elever.

En lärare uttryckte det med att man som lärare inte enbart ska se klassen som en grupp utan att man hela tiden ser eleverna som egna individer. En annan av lärarna berättade att genom att ge elever olika stimulerande material få dem att utvecklas och utmanas i sin utveckling.

4.2 Hur verksamma lärare arbetar med individualisering

Flera av lärarna vi intervjuade berättade om olika metoder de använder för att individualisera sin undervisning och en lärare nämner också att man bör ta hänsyn till att det finns olika lärstilar. Här nedan sammanfattar vi de olika metoder som vi sedan kommer att analysera utifrån Stensmos (1996), Dimenäs m.fl. (2006) och Vintereks (2006) anpassningsmetoder.

4.2.1 Ledarskap

Arbetslagets betydelse påpekades av en av de intervjuade lärarna som menade att de övriga lärarna har en viktig funktion. Samma lärare påtalade att det är viktigt med en röd tråd i skolan att alla stadier hänger ihop. I ett arbetslag ska alla vara insatta om hur arbetet fungerar. På en av de undersökta skolorna är samarbetet väl fungerande mellan alla mellanstadielärarna vilket gör att alla lärarna vet vad som eleverna läser från termin till termin, detta underlättar och risken för tappade områden/uppprepade områden försvinner, dessutom vet alla lärare om vilka elever man bör fokusera extra på av olika orsaker.

4.2.2 Undervisning

Undervisningstiden:

Flera av de intervjuade till denna studie menade att de använder tiden i sin individualisering. De låter eleverna arbeta i sin egen takt och de elever som blir klara snabbt kan ibland få hjälpa de som behöver extra tid.

Arbetsmetoder:

En av de lärare som kom att delta i studien, arbetar med så kallade arbetsmappar i sin klass. En av dennes kollegor berättade att denne delar upp veckans engelska glosor i mindre grupper om fem och fem, då denne sett att eleverna inte kan hålla fler ord i huvudet åt gången.

Arbetsmaterial utifrån kunskapsnivå:

Flera av lärarna berättade under intervjuerna att de använder sig av arbetsscheman och anpassade uppgifter till eleverna. En av lärarna använder speciella arbetsmappar där varje elev har material som denna kan arbeta extra med för att befästa sina kunskaper. Detta för att eleverna hela tiden skall känna att de lyckas i sitt arbete, stimuleras och vilja arbeta vidare. För de elever som arbetar snabbare har våra intervjuade lärare extra material. Ibland används de som blir klara först som hjälplärare, vilket en av lärarna berättade då denne låter eleverna hjälpa varandra. Den elev som blir klar först låter ibland kompisen skriva av och ibland förklarar de för varandra, berättade läraren. Läraren menade att genom att förklara befästs kunskaperna lättare.

Att kunna använda konkret material var det flera av de intervjuade lärarna som påpekade var viktigt. En av de lärarna som ingår i studien påvisade flera typer av konkret material, såsom pengar, stenar och logiska block. Under intervjuerna var det flera av lärarna som menade att de arbetar varierat i sin undervisning, exempelvis genom att visa på tavlan eller informerar muntligt med förstärkning av konkret material.

Lärarna berättade att de använder sig av tekniska hjälpmedel för att bland annat göra undervisningen multimodal. De hjälpmedel som framkom i intervjuerna var

audiophone¹. och daisyspelare².

En av våra lärare i studien menade att denne inte alltid arbetar efter litteraturen i ämnena utan att hon hela tiden leder eleverna mot nya mål, då den personliga utvecklingen är viktig att stimulera.

I studien säger sig flera av lärarna att de är medvetna om de olika nivåer eleverna har gällande kunskap och behov. För de elever som behöver mer träning eller har speciella behov i sin inlärning finns det i skolorna anpassade uppgifter som passar dem. En av lärarna berättar att hon använder sig av olika läseböcker för att anpassa nivån efter de elever hon har, bland annat, Kiwiböcker³, Vingböcker och Stjärnsvenska⁴

För att se vad eleverna behöver arbeta i de olika ämnen som ingår testas eleverna för att se vilken kunskapsnivå de ligger på. Detta för att då alla elever inte har samma kunskapsgrund. De tillfrågade lärarna använder sedan denna kunskap för att kunna ge eleverna uppgifter utifrån deras nivåer, vilket de menar ger dem olika metoder för genomgångarna i klassrummet. Vid genomgångarna använder sig tillfrågade lärare whiteboardtavlan för att vid muntliga genomgångar förstärka det sagda med konkret material. Detta gör att de som behöver fler sätt att se informationen får den genom hörsel, syn och tal.

En lärare beskrev i sin intervju hur denne arbetar med individualisering när denne och eleverna pratar om ämnet matematik. Läraren förklarade att vid en genomgång kan de använda sig av samma sorts frågor men på olika nivåer. Ju högre nivå, menade denne, ju längre och högre tal används. Som exempel är talen $5+3$ lättare variationer av $55+33$. Samma lärare säger också att denne kan visa talen med exempelvis stenar när de är utomhus och har lektioner.

Figur 1 Illustrerar hur man med stenar adderar $5+3$

Arbetsgrupper i klassrummet:

Individanpassning kan med fördel, menade en lärare, göras vid temaarbeten. Då man arbetar i teman kan man, lägga uppgifterna och faktamaterialet på de nivåer som finns i gruppen. När lärarna delar upp arbetsgrupper, berättade en av de tillfrågade, så kan dess delas in utifrån de tidigare erfarenheter, vilket även ökar chansen att få rätt kunskapsnivå för varje elev i klassrummet. De tillfrågade lärarna förklarade att de ofta varierar gruppernas storlekar (helklass, halvklass, mindre grupper och enskilt

-
- 1 Ett hjälpmaterial med mikrofon och hörsnäckla som vänder sig till elever med koncentrationssvårigheter
  - 2 CD-spelare för talböcker för elever med lässvårigheter
  - 3 Ingår i en läs och skrivinlärningsmetod, kallas Kiwimetoden.
  - 4 Dessa två är läsmaterial anpassade för elevernas nivåer.

arbete) och att de försöker ordna klassrummets miljö så att den passar alla elever.

I sin undervisning har flera av de intervjuade lärarna sett att gruppdynamiken i helklass styr hur individanpassningen kan komma att ske. Dessa lärare beskrev att de utgår ifrån olika gruppkonstellationer när de planerar lektioner där grupparbetet ska ingå. En viktig faktor som styr individanpassningen är gruppdynamiken i klassen då gruppen som helhet styr hur miljön i klassrummet blir.

Motivation som faktor i undervisningen:

Flera de intervjuade lärarna menade även att självförtroendet hos eleven och motivationen är orsaker till att individualiseringen. En av lärarna förklarade att denne stöter på elever som tycker skolan är tråkig och svår, vilket gör att motivationen är en viktig faktor att bygga på. En av motivationsfaktorerna som beskrevs var att använda sig av eleverna själva.

Eleven själv:

Delaktigheten, där eleverna tar egna initiativ till sitt eget lärande, var en av de gemensamma nämnarna hos några av lärarna. De menade att det är deras ansvar att finna material, eller hjälpmedel som passar den enskilde eleven. Vid grupparbeten berättade en lärare om gruppen en stor betydelse för att lyfta varje elev. I grupparbeten lär sig varje elev sina styrkor och svagheter, samtidigt som de får ta eget ansvar.

4.2.3 Miljö

Som en del av arbetsmiljön i skolan kommer tiden in och några av lärarna menade att individualiseringen inte alltid lyckas och det finns många orsaker till det. Det tar, menade några av de tillfrågade, tid att skapa de arbetsscheman som de i klasserna använder. Men tiden kan även sätta stopp för individanpassning då lärarna kände att de lade för mycket tid på administrativa ting såsom Dexter, PODB med mera.

5. ANALYS OCH DISKUSSION

5.1 Metoddiskussion

Vi valde i enighet med samtyckeskravet (Vetenskapsrådet, 2010) att byta strategi för intervjuerna och valde sedan att anteckna under alla intervjuer då vi såg att vi riskerade avhopp från flera och vi hade ändå problem att få ihop tio verksamma lärare. I och med att vi valde en enhetlig metod för alla intervjuer, där vi antecknade under intervjuerna och sedan mailade över, eller visade det renskrivna materialet för godkännande.

Detta är naturligtvis något vi själva kan kritisera då intervjuer helst bör spelas in. Dock kom vi att finna stöd för vårt beslut i Denscombe (2000) som menar att trots att det är vårt minne som är en avgörande roll i tolkning av svaren är nedskrivna fältanteckningar ”en möjlig kompromiss. Intervjuaren får då en viss permanent dokumentation av sina tolkningar av det som sades/.../Anteckningarna fungerar också som en form av permanent dokumentation” (Denscombe, 2000:258). Detta kom att lägga grund för vårt val av intervjumetod.

Under förberedelsefasen hade vi en tanke på att göra enkäter, men vi insåg, att i en enkät skulle vi komma att missa mycket viktig information, då forskaren i samband med en intervju har möjlighet att ställa följdfrågor. I en enkät är svaren slutgiltiga och följdfrågor kan inte ställas på ett sådant sätt att det skulle kännas försvarbart.

Den metod vi slutligen valde att använda oss av i vår undersökning var intervjuer då dessa enligt Stukat (2005) och Denscombe (2000) skulle komma att ge de verksamma lärarna möjlighet att utveckla sina svar under intervjuerna. Genom att först lämna ett missivbrev kunde vi lättare urskilja de lärare som var intresserade av att bidra med sin erfarenhet och vi kunde således vara effektiva i vår undersökning. När vi fått fram det antal verksamma lärare som behövdes, gav vi dem frågorna (se bilaga 2).

5.1.1 Kritik mot metod

Vi ställer oss själva kritiska till att inte ha spelat in intervjuerna, då det krävs mycket av den som intervjuar när denne antecknar. En bra lösning på detta hade varit om vi varit båda två på plats, där en antecknat och en intervjuat. Dock menar Denscombe (2000) att det bästa sättet är att spela in, men vi gjorde det bästa av situationen.

Då vår undersökning är småskalig hade vi med fördel kunnat använda sig av flera metoder till att samla in information. En observation hade kunnat styrka de resultat vi fick in och kom fram till i vår undersökning och på så sätt jämnat ut det som kom att bli negativt.

5.2 Resultatanalys

5.2.1 Vad individualisering innebär för verksamma lärare

För de lärare som ingår i vår undersökning betyder individualiseringen olika saker. Dock kan man se vissa gemensamma nämnare såsom att de menar att läraren skall anpassa undervisningen efter kursernas mål så att alla elever klarar dem oavsett vilka behov eller tidigare kunskaper de har. Andra gemensamma nämnare är självförtroendet hos eleverna. Flertalet av lärarna påtalade under intervjuerna att det är viktigt att eleverna känner att de lyckas med skolarbetet, vilket även finns som uppdrag i den nya läroplanen Lgr 11 (Skolverket, 2010), där det påtalas att varje lärare ska inspirera eleverna till att utveckla sina och söka nya kunskaper. Genom att, som lärarna berättade, låta eleverna arbeta utifrån sina respektive förmågor känner eleverna oftare att de lyckas.

I våra intervjuer framkom det även att de resurser som finns i skolorna, vilket även Vinterek (2006), Dimenäs m.fl. (2006) och Stensmo (1997) påvisar i sina forskningar, ska utvecklas och anpassas efter eleven då varje elev har sin unika utveckling. Detta menar både forskarna och de lärare som intervjuats är nödvändigt då alla elever lär in på sitt unika sätt och att varje elev behöver just sina utmaningar för att nå de kunskapsmål som finns. I undervisningen menar de båda grupperna är det nödvändigt att ha olika material att tillgå just för att utmana och motivera den enskilda eleven att gå mot nästa steg kunskapsmässigt.

Individualisering kan vara, menar några lärare, att de förklarar uppgifterna vid genomgångarna på olika sätt, eller att man upprepar dem. De menar även, att deras undervisningsmetoder och hur de använder dem är en del av individualiseringen, men att det även kan handla om att ge varje elev olika arbetsscheman som passar den enskilde eleven och dennes erfarenhet, kunskap och hastighet. Detta återfinns vi i den tidigare forskningen där bland annat Stensmo (1997) tar upp att individualisering kan finnas i både olika arbetsuppgifter och olika inlärningsstilar. Han belyser att eleverna kan arbeta multimodalt utifrån sina enskilda behov och kunskapsnivåer och att det är lärarens uppdrag att skapa miljöer anpassade för varje lektionstillfälle. Detta kan vi även finna hos Vinterek (2006) som i sin forskning menar att lärarens enskilda syn på de behov som eleverna har är en viktig del för att individanpassa undervisningen.

5.2.2 Hur verksamma lärare arbetar med individualisering

I våra intervjuer kan man se en koppling till Vygotskij och dennes proximala utvecklings teorier (Strandberg, 2006) i och med att de intervjuade lärarna ofta nämner hur viktigt det är att eleverna förstår momenten de gör för att få självförtroende och motivation. Genom förståelse i de uppgifter de klarar är de redo för nästa nivå i sin kunskapsutveckling, vilket också Vygotskij tar upp i sin teori. Med individualisering kan ämnets mål uppnås, både i de olika kunskapsnivåerna samt i

arbetet i olika arbetsgrupper där eleverna får ta ansvar och hjälpa varandra. Läraren använder sig av eleverna för att låta dem klättra på kunskapsstegen, så kallad scaffolding.

Planering och förberedelser

I planeringen av sitt arbete menar Dimenäs m.fl. (2006) att arbetslagen ska hjälpa till, dessa kan med fördel även skriva de fungera som stöd i förberedandet av undervisningen. En lärare i studien anser att det är viktigt att det finns en röd tråd som går genom alla skolans stadier för att skapa en enhet. Genom att lärarna arbetar gemensamt med att planera vet alla lärare vad eleverna har med sig kunskapsmässigt när eleverna till exempel byter lärare. I sin planering har läraren möjlighet att få in flera olika arbetssätt, vilka kan hjälpa till vid individualiseringen.

Undervisningen

Dewey (2004) menade under sin livstid att barn i alla åldrar lär sig genom att arbeta praktiskt med den teoretiska kunskapen, vilket kom att kallas "learning by doing". Genom observationer, tankearbete, prövande av tankar samt skapande kan eleverna lära sig. För som Dewey (2004) menar har varje elev ett unikt sätt att angripa problemen och att lösa dem, vilket även Gardner (1996) och Stensmo (1996) framhåller bland annat genom att Stensmo nämner de olika inlärningsstilarna. Detta är vad vi tolkar att lärarna syftar på när de pratar om multimodalt lärande i klassrummet, till exempel när de konkretiserar genom att både visa på tavlan, berätta och använder konkret material.

Motivation är en av de grundstenar som Stensmo (1997) talar om, och som Vygotskij (Strandberg 2006) påpekade under sin livstid är det läraren som hjälper eleverna att gå från den faktiska kunskapen till den potentiella. Av de lärare som deltog i vår undersökning var det flera som ansåg att genom att de individualiserar kan de stärka elevernas självförtroende samt att motivera dem i deras arbete och kunskapsutveckling. För att kunna anpassa arbetssätten i själva undervisningen behöver lärarna använda sig av olika metoder och enligt Vinterek (2006) och Stensmo (1997), syftar denna typ av anpassning till att eleven ska få chans att välja det arbetssätt som passar ämnet denne arbetar med, utifrån sin egen kunskap och sina egna behov. Några av lärarna i studien tar också upp att det inte endast finns fördelar med denna metod då tiden det skulle ta att individualisera utefter varje enskild elevs önskemål skulle göra att det inte blir tid över till något annat, det finns också en risk att det blir för spretigt och eleverna blir ofokuserade och hittar på en massa annat, till exempel bus. De menar att det fortfarande måste vara läraren som styr undervisningen, men hur de löser själva uppgiften är elevens egna val. Det vill säga de låter elevernas förutsättningar styra vägen mot målet, vilket både Stensmo (1997), Vinterek (2006) och Utbildningsdepartementet (2010) menar är bra utgångspunkter för att anpassa undervisningen. Under intervjuerna framkom det även att flertalet av lärarna använder sig av tekniken såsom Audiophone, datorer med mera. De använder sig även av multimodalt arbetssätt då eleverna tar åt sig kunskap på olika sätt. En del elever behöver både se och höra informationen, medan andra endast behöver höra den samma.

För att anpassa arbetssätten använder sig också lärarna av olika material, vilket även Vinterek (2006) skriver om i sin forskning, läraren ska anpassa de läromedel som finns efter elevernas förutsättningar. Detta sker i de undersökta skolorna då man arbetar med både arbetsmappar och arbetsscheman. Andra material som en av de intervjuade lärarna hävdar att denne använder är, Audiophone och Daisyspelare. Något som den engelska forskningen med Courcier (2007) tar upp med tekniska hjälpmedel så som till exempel datorer är att individualisering inte avser när en elev sitter vid en dator och arbetar, utan det är vad eleven arbetar med som är det väsentliga. Både forskningen som Vinterek (2006) presenterar och lärarna i studien talar om att anpassa materialet, det kan röra sig om konkret material såsom pengar eller lättlästa böcker. Det man i verksamheten talar om är att använda barnens intressen i undervisningen. Men materialet kan även vara av konkret material, vilket en av de intervjuade lärarna påvisade då denne visade hur man enkelt kan räkna matematik med hjälp av stenar.

I ett klassrum vet den professionella och välutbildade läraren, menar Dimenäs m.fl. (2006) att det finns flera olika förmågor som skall ligga till grund för undervisningen. Redan under 1700-talet, alltså för drygt 300 år sedan ansåg Rousseau att varje barn var unikt (Dewey, 1999). De verksamma lärare vi intervjuade visade alla på en medvetenhet om att elevernas nivåer gällande kunskap och behov är olika och att de ska få möjlighet att arbeta utifrån sin kunskapsnivå. En lärare anser att denna individualiserar utifrån elevernas nivå är när eleverna får 2-5 glosor att studera per dag. Vi ställer oss frågan är om detta verkligen är individanpassning då det är hela klassen som får glosor på detta sätt eller om det istället handlar om att läraren hittat ett passande arbetssätt. Eller så är läraren är medveten om att elevernas förmåga och har anpassat sin undervisning efter just den här klassen och har helt andra arbetssätt när det gäller engelska med andra elever.

Lärarna i studien börjar terminerna med att låta eleverna göra tester/diagnoser för att kunna avgöra på vilken nivå de ligger på och därefter kunna individanpassa utefter den enskilde elevens behov och kunskap. Utifrån resultaten skapas sedan arbetsscheman och uppgifter utifrån sin kunskapsnivå i syfte att eleven ska utvecklas och utmanas i sin kunskap. Fungerande tester är en fördel då elevens resultat kan ligga till grund för skolarbetet, men om eleven inte klarar av att prestera under press vilket lätt sker i en testsituation blir inte svaren tillförlitliga. Detta påverkar syftet som lärarna från början har med testet.

Extrauppgifter ges av lärarna till de elever som blir klara snabbt för att just befästa det inlärd, men även för att kunna öva mer på området. Det man kan ställa sig frågande till är om dessa uppgifter är individanpassade utifrån just den enskilde eleven eller om det bara är upprepning av tidigare gjorda uppgifter. Extra uppgifter menar Vinterek (2006) har en viktig funktion för individanpassningen, då varje elev får öva vidare på/befästa just sin kunskap. Ytterligare sätt att befästa kunskapen är att i grupparbeten få tillgång till material som är anpassad efter den kunskapsnivå som elev har. En lärare i studien menar att man i gruppkonstellationen kan utgå helt från kunskapsnivåerna för att låta eleverna arbeta efter sin specifika kunskapsnivå. Men här kan det uppstå problem då det inte bara handlar om vilken kunskapsnivå

eleverna ligger på utan här spelar också personkemin mellan eleverna roll då de ska samarbeta.

Ett exempel på hur man kan individanpassa undervisningen utifrån samma uppgift tar en av lärarna upp genom att nämna att denne i sin matematikundervisning utgår ifrån samma tal, men varierar svårighetsgraden på frågan för att varje elev ska få den utmaning som den behöver. I matematikundervisningen användes även utemiljön i sin undervisning då naturen är full av konkret material.

Miljöer för undervisning

När individualiseringsbegreppet förs på tal av Vinterek (2006), Stensmo (1997) och Dimenäs m.fl. (2006) nämns ofta miljön men det som de avser då med miljö är klassrumsmiljön inte utomhusmiljön. Men bland annat Vinterek (2006) menar att miljöanpassning kan handla om att läraren och skolan anpassar klassrummet för att klassen ska arbeta utan störande moment. Det kan handla om mindre grupper eller att några elever arbetar enskilt, detta anser vi att man med fördel kan använda sig av utomhus också. En lärare nämner att rummet för undervisnings utformning är en faktor man måste ta hänsyn till.

De tillfrågade lärarna i studien berättar att de utgår ifrån olika gruppkonstellationer när de planerar lektioner där eleverna ska gruppjobba. Lärarna menar att de varierar sina arbetsgrupper och att de i sin planering försöker anpassa klassrumsmiljön för att den ska passa alla elever i klassen, men de säger också att det finns en problematik i detta då grupp dynamiken i helklass kan styra både miljön och individualiseringen när det ska ske i grupper, både på gott och ont. Vid inplanerade gruppjobben ställs det olika krav på eleverna beroende på deras förmåga, ingen behandlas lika och klasskamraterna kan även de bli en form av resurs då de får hjälpa varandra vilket också.

Problem med individualisering

I vår undersökning och i den forskning som ligger till grund för teorin i denna studie finner vi svårigheter med att individanpassa undervisningen. I intervjuerna påpekade lärare att de inte alltid lyckas individanpassa undervisningen såsom det är tänkt, vilket kan bero på hur gruppen och dess dynamik påverkar miljön i klassrummet blir. Dimenäs m.fl. (2006) påpekar i sin forskning att det eventuellt finns risk för att de som hinner med, och ligger bra till, inte får den stimulans och utvecklingsmöjlighet som de med olika svårigheter får.

Skolverket skriver i sitt pressmeddelande (2003-01-22) att arbetet runt om lektionerna såsom planering gör att tiden för själva individualiseringen blir försvinnande liten. Detta bekräftas av de lärare i vår undersökning som menar att tiden är en bristvara då lärarna upplever att arbetet runt om tar för stor tidsplats. På skolorna i studien för lärarna in närvaro, frånvaro, veckobrev och annat viktigt material som ska nå ut till hem och kolleger i olika databasprogram såsom Dexter och POdB.

5.2.3 Sammanfattning

Forskningen som ingår i vår undersökning är samstämmig med det som de verksamma lärarna påtalade under intervjuerna. Forskningen vi tagit del av, oavsett när den kom ut, och de intervjuade lärare anser, på olika sätt, att läraren alltid ska utgå ifrån eleven som individ och dennes förutsättningar, behov och erfarenheter, även att skolarbetet ska vara varierat och multimodalt. De alla menar även att det finns brister i individualiseringen så som tidsaspekten då det finns svårigheter för lärarna att få tid till detta.

5.3 Resultatdiskussion

När vi påbörjade vår undersökning såg vi det som självklart, varför man skall individualisera. Vi menade att om alla är unika torde arbetssätten vara unika. I en skolklass finns det elever med olika bakgrund, förkunskaper och behov. I vårt läraruppdrag åligger det läraren att se till så att undervisningen anpassas efter eleverna. Detta var precis det som Stensmo (1997) och Vinterek (2006) menade då de i sina respektive forskningar betonar att undervisningen ska anpassas efter eleverna, inte tvärtom såsom våra egna erfarenheter handlar om. Lärarna i studien påtalade att de individanpassar undervisning för att stärka självförtroendet och för att motivera eleverna i deras undervisning och kunskapsutveckling, något vi menar en bra anledning till individualiserad undervisning. Men som flera av de intervjuade lärarna också påpekade så ingår det också i vårt uppdrag som lärare att följa det som står i läroplanen.

Vi menar att man i forskningen tyvärr inte tar upp individens självförtroende som anledning, men vi kan dock finna fragment som kan tolkas som detta. Exempelvis talar både Strandberg, (2006) och Ellmin & Ellmin (2003) om att varje lärare skall se var eleverna befinner sig i utvecklingen och det tolkar vi som ett led i att arbeta mot självförtroende målet. Det som vi kan känna är att precis som en av de intervjuade lärarna säger är det viktigt för eleverna att få känna att de kan i sina uppgifter och genom detta stimuleras att utvecklas vidare. Vi tror att det är viktigt att lägga individualiseringen för eleverna på den nivån som passar dem för att utmana och uppmuntra dem till fortsatt utveckling. En elev som känner att den lyckas, får enligt vår mening ett stärkt självförtroende.

I vår undersökning framkom det att individualisering sker när eleven utvecklas efter sin utvecklingspotential. Vi menar precis som lärarna att det handlar om att utveckla elevens kunskaper och se till deras behov för att nå skolans mål. Individualisering är med andra ord ett sätt att utveckla de kunskaper som redan finns i de elever som man möter. I vår undersökning kunde vi se att lärarna säger sig försöka se varje individs enskilda behov efter testerna/diagnoserna och flera av dem påtalade också att det är viktigt att få eleverna att känna att de lyckats med sina uppgifter. Vilket vi menar torde vara självklart för en lärare oavsett vilket typ av lärare det är (tidigare åldrar, senare åldrar, ämneslärare, speciallärare).

För att få vetskap om vilken nivå individualiseringen ska läggas på och för att lärarna ska kunskap om vad eleverna behöver arbeta med, får eleverna göra ett eller flera tester/diagnoser. Utifrån dessa kan lärarna sedan lättare, enligt oss individualisera undervisningen. Det här, menar vi, är en viktig del i individanpassningen då vi anser att lärarna måste ha någon form av grund att stå på för att kunna avgöra vad eleverna ska göra i den individanpassade undervisningen, vilket de får om de låter eleverna göra tester/diagnoser i början av varje läsår. Det vi kan anta skapa problem är att vissa elever presterar sämre under press. En del elever menar vi kommer ofrånkomligt att svara fel av nervositet, och i dessa fall där eleverna testas för sin kunskapsnivå får det givetvis negativa följder om de inte kan hantera en testsituation. Detta kan också leda till att självförtroendet blir lidande och då har testen haft en helt annan effekt än den som var avsedd från början. Med hänsyn till detta anser vi att man bör från början vara klar över avsikten med varför man utför testen och i sin studie av resultaten vara öppen för att elevens nerver kan ha spelat in i resultatet.

Vi fann också i vår undersökning att lärarna arbetar utifrån flera olika metoder, vilket vi kan se som en nödvändighet om individualiseringen i skolan ska lyckas eftersom eleverna är olika som individer och har olika behov och erfarenheter. Exempel på olika metodanpassningar är: tiden, materialet och grupperna då elever arbetar olika snabbt med olika material i olika grupperingar. En elev kanske behöver längre tid med ett visst material än med ett annat, eller att en elev inte klarar av att arbeta i för stora grupper. Det kan i en klass också finnas elever som har svårt eller tycker att det är jobbigt att jobba enskilt, för dessa är olika grupparbeten en hjälp och därmed också en form av individanpassning för just denna elev. Några av lärarna nämner i intervjuerna att de elever som arbetar snabbt får extra material för att befästa kunskaperna och öva mera. Vi menar att extra material kan vara något som eleverna kan utveckla sina kunskaper med, till exempel tycker vi att som extra material kan man använda olika spel i matematikundervisningen, tidningar i språkundervisning, musik och lyssna på texter för att öva på språk med mera. Dessa elever som arbetar snabbt kan också i vissa fall få hjälpa de andra eleverna i klassen som inte har kommit lika långt. Detta menar vi är ett bra sätt att tänka på då eleverna får möjlighet att utvecklas i sitt eget tänkande genom att själva få förklara för någon annan, det stärker också eleven i sitt självförtroende samt att det kan stärka klassen som grupp då de genom att samarbeta stärker sina relationer. Vi kan även se något negativt i att elever hjälper varandra, då det i dessa situationer så tydligt framkommer att det finns olika nivåer i klassrummet, och individualisering ska i vårt tycke handla om att osynliggöra nivåerna, det blir en paradox menar vi.

Under intervjuerna var det flera av lärarna som sade att de arbetar multimodalt i sin undervisning, exempelvis genom att visa på tavlan eller informerar muntligt med förstärkning av konkret material. Frågan är huruvida det är individanpassning eller ett vanligt undervisningssätt, vi kan tycka att det är individualisering när lärarna använder olika sätt i syfte att få hela klassen med vid genomgångar eller för att variera sin undervisning utifrån vad eleverna behöver. Däremot, anser vi, att det var väldigt underligt att inte flera lärare använde sig av utemiljön i arbetet, då detta ger ytterligare ett rum för lärande samt att materialet är gratis. En lärare som vi

intervjuade visade hur man med stenar lätt kan räkna addition (och följaktligen subtraktion), men det var en av tio som arbetade så. Det vi menar skulle kunna utvecklas gällande utomhuspedagogiken är att flytta ut undervisningen mer frekvent och låta naturen fungera som en resurs. Under vår egen lärarutbildning har vi fått möjlighet att prova på och se på olika pedagogiska verksamheter i utemiljö. Exempelvis kan man använda naturen i inläring av matematiska grunder och språklig medvetenhet. Vi anser därför det är synd att lärare i verksamheten inte oftare använder sig av det gratismaterial som naturen faktiskt tillhandahåller. Men det finns några stora problem som gör att individualisering inte alltid görs i den utsträckning som det borde. Då tiden för detta blir så lång, menar några lärare, tolkar vi det som att anpassningen tar väldigt mycket tid och att lärarna känner sig stressade då detta är ett av deras uppdrag enligt gällande läroplan.

5.4 Slutsatser

Flera av de lärare som ingår i vår undersökning säger sig vara medvetna om det uppdrag de har som lärare när det gäller individualisering. De berättar även att de använder sig av olika metoder såsom behov, erfarenhet och förutsättningar som deras elever har.

Utifrån de svar vi fått kan vi tolka det som att lärarna efter bästa förmåga individualiserar utifrån elevernas behov och förutsättningar, och att de är väl medvetna om att individanpassning bör ske för alla elever inte bara de som har av någon orsak ligger efter i undervisningen. Vi fann också att i lärarnas arbete med att individanpassa undervisningen utifrån varje enskilds elev behov och förutsättningar är något som kan vara svårt att utföra i den utsträckning som behövs då det tar tid. I resultaten av intervjuerna fick vi fram många olika intressanta anpassningsmetoder som lärarna arbetar utifrån. I dessa fann vi tre stora grupper, planeringen, undervisningen och miljöerna där undervisningen bedrivs.

Planeringen handlar även om att arbetslagen ska vara insatta och att det ska finnas en röd tråd i hela skolans undervisningssätt. Undervisningen kan förändras, och man säger sig använda tekniska hjälpmedel för att stärka det sagda ordet. Hur mycket av undervisningen som anpassas är olika från olika lärare, men vi ser att trots detta så är metoderna väldigt lika hos alla de tio lärarna. Tyvärr ser vi i undersökningen att miljön utanför klassrummet inte används i den utsträckning vi hade förväntat oss, då en av tio tar med sig eleverna ut. Uterummet menar vi är fullt av det konkreta material, några av lärarna säger sig använda.

5.5 Förslag till vidare forskning

Det vore intressant att göra en undersökning/forskning utifrån elevernas perspektiv hur de upplever att individualiseringen i skolan fungerar för dem. Vi ser även att man komplettera intervjuer med observationer för att bredare undersökningsresultat. I observationerna ser den som undersöker även om den som intervjuats gör som denne

säger sig göra. Ett annat område vi tycker skulle vara intressant att undersöka är de andra stadierna som eleverna passerar det vill säga förskola, högstadium och gymnasium. Man kan med fördel även titta på skillnader mellan kommuner och eller stadier.

5.6 Studiens relevans

Individualisering ingår i vårt uppdrag som lärare, och det är därför viktigt att ha kännedom om de olika metoder som finns för individualisering samt att man känner till bakgrunden till varför man ska göra det.

Både den forskning vi tagit del av och de tio lärare som ingår i vår undersökning påtalar att det är eleven som skall vara i fokus när läraren individanpassar sin undervisning. Vi menar att genom att fråga lärarna och se vad forskningen säger om individanpassning kan vi i vår lärarkarriär lättare finna de metoder som används vid anpassning. Genom att visa på hur, kan vi hjälpa andra lärarstudenter att utveckla metoder för att klara av att anpassa sin undervisning så att den passar just deras elever.

6. KÄLLOR

Litteraturbaserade källor

Backman, J. (1998), *Rapporter och uppsatser*. Lund: Studentlitteratur

Denscombe, M. (2000). *Forskningshandboken*. Lund: Studentlitteratur

Dewey, J. (1999). *Demokrati och utbildning*. Göteborg: Daidalos

Dimenäs, J., Andresen, R., Cruickshank, M., Ojala, J. & Ratzki, A. (2006). *Our Children – How can they succeed in school?* Jyväskylä, Finland: Jyväskylä university press

Ellmin, R. & Ellmin, B. (2003). *Att arbeta med portfolio*. Malmö: Gleerups förlag

Gardner, H. (1996). *De sju intelligenserna*. Jönköping: Brainbooks

Långström S. & Viklund U., (2007), *Praktisk lärarkunskap* Lund: Studentlitteratur

Läraryrket (2006) *Lärarens handbok. Skollag, Läroplaner, yrkesetiska principer, FN:s barnkonvention*

Stensmo, C. (1997). *Ledarskap i klassrummet*. Lund: Studentlitteratur

Strandberg, L. (2006). *Vygotskij i praktiken. Bland plugghästar och fuskklappar*. Stockholm: Norstedts akademiska förlag

Stukát, S. (2005). *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Svenska Akademien (2006). *Svenska Akademiens ordlista*. Stockholm: Svenska Akademien.

Vinterek, M. (2006). *Individualisering i ett skolsammanhang*. Stockholm: Liber

Internetbaserade källor

Courciera I. (2007), Teachers' Perceptions of Personalised Learning, Evaluation & Research in Education Publication details, including instructions for authors and subscription information, Department of Educational Studies, University of York, UK Tillgänglig.

<http://www.informaworld.com/smpp/title~content=t794297791>

[2011-05-02]

Skolverket (1992). *Grundskola för bildning*. Stockholm: Utbildningsdepartementet
Tillgänglig.

<http://www.skolverket.se/sb/d/193/url/.../target/pdf156.pdf%3Fk%3D156>

[2011-02-15]

Skolverket (2003) Pressmeddelande 22 januari 2003, *Skolor tidsplanerar utan hänsyn till elevernas individuella behov*

Tillgänglig:

<http://www.skolverket.se/sb/d/246/a/1696>

[2011-04-20]

Utbildningsdepartementet (2010) Skollagen

Tillgänglig.

<http://www.riksdagen.se/webbnav/index.aspx?nid=3911&bet=2010:800#K>

[2011-04-28]

Vetenskapsrådet, (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk samhällsvetenskaplig forskning*.

Tillgänglig:

www.vr.se

[2011-02-22]

BILAGA 1- frågeformulär

FRÅGEFORMULÄR

* Kan Du berätta kort vad individualisering är för dig?
Följdfråga att använda. kan du berätta mer? Be dem förklara begrepp som de använder, enkom för att vi skall förstå rätt s.a.s.

* Kan Du berätta hur du arbetar med individualisering i praktiken?
Följdfrågor. be dem ge tydliga exempel
För vilka sker detta?
När gör de detta?

* Kan Du berätta kort varför du individualiserar?
Följdfrågor: beror det på eleverna? Eller på de metoder som används?
Ge exempel

BILAGA 2- Missivbrev

*****21 februari 2011

Hej Lärare.

Vi är två lärarstudenter (med inriktning mot tidigare år) på Mälardalens högskola i Eskilstuna, som heter Tania Eriksson och Sofi Mählström. Under våren 2011 kommer vi båda göra vår VFU i *****. Då detta är vår sista termin i utbildningen kommer vi att genomföra vårt examensarbete som handlar om individualisering utifrån lärarperspektivet.

Arbetet kommer att utgå från de tre didaktiska frågorna VAD? HUR? VARFÖR? Vi är intresserade av att veta hur verksamma lärare i grundskolans tidigare år arbetar med individualisering och utifrån dessa tre ovanstående frågor, därför hoppas vi att få intervjua Er.

Vår förhoppning är att Ni tycker att det skulle vara intressant att få dela med Er av Era erfarenheter. Din medverkan som lärare är viktig för vårt arbete men naturligtvis är deltagandet helt frivilligt. När som helst kan Ni avbryta Er medverkan, Vi är tacksamma om ni meddelar till oss så snabbt som möjligt.

Intervjuerna kommer att ske under max 30 minuter, där vi spelar in för att sedan använda Era svar i undersökningen. Under intervjun finns det möjlighet att avbryta medverkan och Era svar kommer då att raderas. Några dagar innan intervjun skickas frågorna ut för att Ni ska få möjlighet att förbereda Er. Alla inspelningar kommer att raderas efter transkribering och uppgifterna vi får fram kommer behandlas konfidentiellt.

Resultaten kommer att presenteras i vår uppsats, och vill ni läsa vårt arbete när det är klart skickar vi er gärna ett exemplar. Arbetet kommer också att finnas på Mdh.s databas, Diva efter godkännande av examinator.

Vid funderingar eller frågor kring arbetet hör gärna av dig till oss.

Med Vänliga Hälsningar
Tania Ericsson & Sofi Mählström

Vid eventuella frågor, tag gärna kontakt med:
Tania Ericsson tfn: XXXX XX XX XX mail: *****
Sofi Mählström tfn: XXX XXX XX XX mail: *****